

Tefekkür Nedir? Nasıl Tefekkür Edilir?

Gönderen Kadir Hatipoglu - Ocak 21 2021 17:29:01

Tefekkür Nedir? Nasıl Tefekkür
Edilir?
 بِسْمِ اللهِ
 الرَّحْمَنِ
 الرَّحِيمِ
Te­fek­kür: Düşünmek ve hatırlamak anlamındaki fikr
kökünden türeyen tefekkür, düşünme demektir. Tefekkür,
insanı diğer varlıklardan farklı kılan ayırcı bir özelliğidir. Kur'ân'da bu kavram fiil
şeklinde 18 âyette geçmiş, düşünülmesi teşvik edilmiş ve
düşüneler övülmüştür. Düşünmek anlamına gelen
tefekkür hakkında Ebu’d-Derdâ-radiyallâhu anh- da şöyle
buyuyor: “Bir saat tefekkür; kırk gece nâfile ibâdetten
üstündür.” Peki tefekkürü nasıl yapmalıyız? Örnekleri ile
birlikte istifadenize sunuyoruz. Muhterem Kardeşlerim Cenâb-i Hak âyet-i
kerîmede:
 اَلَّذِينَ
 يَذْكُرُونَ
 اللهَ
 قِيَامًا
 وَقُعُودًا
 وَعَلَى
 جُنُوبِهِمْ
 “Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzérine yatarken Allah’;
anarlar..” (Âl-i İmrân, 191) buyurmaktadır. İnsan, her an bu hâllerden biri
üzere bulunduğu göre, demek ki Rabbimiz, biz kollarını yalnız ibadetler
esnâsında değil, her hâlükârda, dâimî zikir hâlinde
bulunmaya dâvet etmektedir. Aynı âyet-i kerîmenin devamında da şöyle
buyurmaktadır:
 وَيَتَفَكَّ
85;ُونَ فِى
 خَلْقِ
 السَّمَوَات
16; وَاْلاَرْضِ
 رَبَّنَا مَا
 خَلَقْتَ
 هَذَا
 بَاطِلاً
 سُبْحَانَكَ
 فَقِنَا
 عَذَابَ
 النَّارِ “…Göklerin
ve yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler (ve şöyle derler:) «Rabbimiz! Sen
bunu boşuna yaratmadın. Senʼi tesbîh ederiz. Bizi Cehennem azâbından
koru!»” (Âl-i İmrân, 191) Yani zikrin kemâline erebilmemiz
için, kâinatta sergilenen ilâhî kudret ve azamet tecellîleri

üzerinde, tefekkür derinliği kazanmamız lâzim gelmektedir. Hakîkaten, bu tefekkür neticesinde kulun kendi hiçlik ve acizyetini idrâk etmesi; kalbinde derûnî ürperişlerle, haşyet ve hayret duygularının neşv ü nemâ bulmasına vesîle olur. Değerli Kardeşlerim Nasıl Tefekkür Edilir? Hayret; kulun bilmediği yahut aklının kavrayamadığı ilâhî sir ve hikmetler karşısında şaşırıp kalması, mânen istiğrak hâline bürünmesidir. Selîm bir kalp ve akılla tefekkür eden bir mü#700;min için, kâinatta sergilenen ilâhî kudret tecellîlerinin hangisi hayrete şâyan değildir ki? İbret nazarıyla baktığımızda; insanın yaratılış safhaları, vücudumuzdaki muhteşem sistemler; çevremizdeki bitkiler, hayvanlar, yeryüzü, gökyüzü, atmosfer, bunlarla temin edilen, son derece hassas ekolojik denge vs… Gözle görülemeyen atomun çekirdeğindeki nötron, proton, bunların mihveri olan elektron ve onun müthiş deverâni; fezâdaki Güneş, Ay, galaksiler, trilyonlarca yıldızın idrak sınırlarımızı zorlayan ve aşan mesafeleri, hacimleri, sirkülasyonları… Velhâsil mikrodan, makroya bütün bir kânat, onları yoktan var eden Yüce Hâlikʼımızın sonsuz sırr, hikmet, ilim, kudret ve azametini haykaran eserler, deliller, yani fiilî yetler durumunda… Bir düşünecek olursak: Hayvanları Tefekkür Meselâ, üzerinde yaşadığımız şu koskoca Dünya, kânat içinde âdata çödeki bir kum tânesi veya deryada bir damla gibi kalıyor. Bizler de o damlanın içindeki zerrelerin de zerresiyiz. Müteâl, yani idrâk ötesi mükemmelliğ sahibi olan Rabbimizʼin melekûtu, kudreti, sanat ve saltanatı ne kadar da muazzam! Sübhânallah!.. Bir filin içine milyonlarca karınca konulsa yine de dolmaz. Lâkin filin hayâtiyetini temin eden organlar, bir karıncanın, hattâ ondan daha küçük canlıların içinde de var. Bitkileri Tefekkür Basit birer ot gibi gözüken çeşitli bitkilerin topraktan bulup çıkardığı muhtelif renkler, kokular, tatlar ve değişik şekillerdeki yapraklar, hiçbir kimyâgerin bir eşini yapmaya muktedir olamadığı, ne hârika şeyler!.. Bütün bunlar, Cenâb-ı Hakkʼin “el-Bârî, el-Musavvir” sıfatlarının ayrı ayrı tecellîleri… Rızkımızı Tefekkür Yine hayrete şâyandır ki, Dünya ve içindeki canlılar yaratıldığından beri, hiçbir canlıının rızkı ihmâl edilmeden, sayısız ilâhî sofralar kuruldu, hâlen de kuruluyor. Bir düşünecek olursak; Dünyaʼnın dörtte üçü su ile kaplıdır. Dörtte birinin büyük bir kısmı da bitki yetişmesine elverişli olmayan kayalık veya çöllerden oluşmaktadır. Geriye kalan çok az bir kısmı topraktır. Fakat Cenâb-ı Hak ne yüce bir kudret sahibidir ki, bu sınırlı toprağı sonsuz bir istihâle ile, yani sürekli bir değişim ve dönüşümle, bütün canlıları doyuracak gıdâların kaynağı kılmaktadır. Üstelik her mahlûkâta da ayrı ayrı sofralar kurulmaktadır. Zira bir canlıının yiyebildiklerini, bir başka canlı yiymez. Tavuğun gıdâsı ayrı, koyunun gıdâsı ayrı, insanın gıdâsı ayrıdır… Suyu Tefekkür Yine Cenâb-ı Hakkʼin hayat vesîlesi kıldıği “su” da çok büyük hikmetler taşımaktadır. İçtiğimiz suya bakıp tefekkür etmeliyiz ki Cenâb-ı Hak; #1604;#1614;#1608;#1618;#1606;#1614;#1588;#1614;#1570;#1569;#1615;#1580;#1614;#1593;#1614;#1604;#1618;#1606;#1614;#1575;#1607;#1615;#1575;#1615;#1580;#1614;#1575;#1580;#1611;#1575;#1601;#1614;#1604;#1614;#1608;#1618;#1604;#1575;#1614;#1578;#1614;#1588;#1618;#1603;#1615;#1585;#1615;#1608;#1606;#1614;

<Dileseydik onu acı bir su yapardık. O hâde şükretmeniz gerekmez mi?> (el-Vâkia, 70) buyuruyor. Diğer bir âyet-i kerîmede ise:
“#1602;#1615;#1604;#1618;
#1575;#1614;#1585;#1614;#1575;#1614;#1610;#1618;#1578;#1615;#1605;#1618;
#1575;#1614;#1589;#1618;#1576;#1614;#1581;#1614;
#1605;#1614;#1570;#1572;#1615;#1603;#1615;#1605;#1618;
#1594;#1614;#1608;#1618;#1585;#1611;#1575;
#1601;#1614;#1605;#1614;#1606;#1618;
#1610;#1614;#1575;#1618;#1578;#1616;#1610;#1603;#1615;#1605;#1618;
#1576;#1616;#1605;#1614;#1570;#1569;#1613;
#1605;#1614;#1593;#1616;#1610;#1606;#1613; <De ki: Suyunuz
çekiliverse, söyeyin bakalım, size kim bir akar su getirebilir?> (el-Mülk, 30) buyuruyor. Hakîkaten, öyle bir durumda ne yapabilirdik?!.. Yine bir bardak suyun mâcerâsı, yani yaratıldığı andan bugüne kadar yeryüzü ile gökyüzü arasındaki geliş-gelişi, içinden geçtiği canlı-cansız varlıklar, gezip dolaştığı coğrafyalar yazılacak olsa, kitaplara sığmazdı. Kâinâtı Tefekkür Öte yandan, son teknolojiyle îmâl edilmiş bir araba bile, bir müddet sonra ârıza yapıyor, eskiyor, neticede harâb olup hurdaya gidiyor. Dünya#700;yı ısıtıp aydınlatan Güneş ise, belki de milyarlarca yıldır çalışıyor, fakat en ufak bir ârıza yok. Semâdaki ilâhîtakvim ve program, saniye şaşmadan, emrolunduğu şekilde işlemeye devam ediyor. Rabbimiz bu hususa da dikkatlerimizi çekerek şöyle buyuruyor:
#1575;#1614;#1604;#1617;#1614;#1584;#1616;#1609;
#1582;#1614;#1604;#1614;#1602;#1614;
#1587;#1614;#1576;#1618;#1593;#1614;
#1587;#1614;#1605;#1614;#1608;#1614;#1575;#1578;#1613;
#1591;#1616;#1576;#1614;#1575;#1602;#1611;#1575; #1605;#1614;#1575;
#1578;#1614;#1585;#1614;#1609; #1601;#1616;#1609;
#1582;#1614;#1604;#1618;#1602;#1616;
#1575;#1604;#1585;#1617;#1614;#1581;#1618;#1605;#1614;#1606;#1616;
#1605;#1616;#1606;#1618;
#1578;#1614;#1601;#1614;#1575;#1608;#1615;#1578;#1613;
#1601;#1614;#1575;#1585;#1618;#1580;#1616;#1593;#1616;
#1575;#1604;#1618;#1576;#1614;#1589;#1614;#1585;#1614;
#1607;#1614;#1604;#1618; #1578;#1614;#1585;#1614;#1609;
#1605;#1616;#1606;#1618; #1601;#1615;#1591;#1615;#1608;#1585;#1613;
<O ki, birbiri ile âhenktar yedi göğü yaratmıştır. Rahmân olan
Allâhʼin yaratmasında hiçbir uygunsuzluk göremezsin.
Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun? >
#1579;#1615;#1605;#1617;#1614;
#1575;#1585;#1618;#1580;#1616;#1593;#1616;
#1575;#1604;#1618;#1576;#1614;#1589;#1614;#1585;#1614;
#1603;#1614;#1585;#1617;#1614;#1578;#1614;#1610;#1618;#1606;#1616;
#1610;#1614;#1606;#1618;#1602;#1614;#1604;#1616;#1576;#1618;
#1575;#1616;#1604;#1614;#1610;#1618;#1603;#1614;
#1575;#1604;#1618;#1576;#1614;#1589;#1614;#1585;#1615;
#1582;#1614;#1575;#1587;#1616;#1574;#1611;#1575;

وَهُوَ
حَسِيرٌ “Sonra
gözünü tekrar tekrar çevir bak; göz (aradığı bozukluğu bulmaktan)
âciz ve bitkin hâde sana dönecektir.” (el-Mülk, 3-4) Velhâsil,
bu kâinâti ibret nazarıyla seyre çikan gözler, hayretle geri dönerler.
Nitekim, kâinatta sergilenen ilâhî sanat eserlerini ibretle temâşâ eden
19. asırın büyük şâirlerinden Ziyâ Paşa da hissiyâtını şu şekilde şire
dökmüştür: Sübhâne men tehayyera fî
sun‘ihi’l-ukûl Sübhâne men bi-kudratihî
ya‘cizu’l-fuhûl “Sanatı karşısında akılların hayrete
düştüğü, kudretiyle en üstün âlimleri bile âciz bırakan
Allah Teâlâ’yı tesbîh ederim.” Diğer bir beytinde de: İdrâk-i
meâlî bu küçük akla gerekmez, Zîrâ bu terâzî
bu kadar sıkleti çekmez. Diyerek ilâhî kudretin azameti karşısında beşerin
âcizliğini dile getirmiştir. Muhterem Kardeşlerim Bizler de, akılları âciz bırakan
ilâhî sanat hârikaları karşısında Rabbimiz#700;in rahmetine sığınarak;
“#8210;Aman yâ Rabbi! Sen ne yücesin! Sen#700;i her türlü
noksanlıktan tenzîh ederiz. Bizler Sen#700;i lâyıkıyla medh ü senâ
etmekten ve Sen#700;in azametine yaraşır bir kullukta bulunmaktan âciziz! Sana ne kadar
hamd ü senâda bulunsak azdır. Sen bizim kulluk ve mârifetimizdeki
noksanlığımızı, hamd ve şükrümüzdeki âcizlimizi bağışla!..”
niyâzında bulunmalıyız. Sonra da, zuhûrunun şiddetinden gâib olan
Rabbimiz#700;e hayranlık hissiyâti içinde; tesbih, tahmid, tekbir, tehlil ve
tâzimde bulunmalıyız. Gözümüzün gördüğü,
kulağımızın işittiği her şeyde Cenâb-ı Hakk#700;i hatırlayıp kalp rikkati ve tefekkür
derinliği kazanmalıyız. Muhterem Kardeşlerim Hazret-i Yusuf -aleyhisselâm-ʼin
güzelliğine hayran kalarak kendinden geçen Mısırlı kadınların ellerinin kesildiğini
hissetmeyecek duruma gelmeleri gibi; ilâhî sir, hikmet ve hakîkatlerle mest olup
kendinden geçen Hak âşıkları da âdeta maddî âlemden
tecerrüd ederler. Düşünmek îcâb eder ki Yûsuf
-aleyhisselâm-ʼin cemâlini temâşâ etmek, insanı bu derece
kendinden geçirirse; acabâ bütün güzelliğlerin mutlak menbaı olan
Allah Teâlâʼnın, sıfatları, nîmetleri, kudret ve azamet tecellîlerinin
tefekküründe derinleşen bir kulun hâli nice olur? Bunu anlamak için
peygamberlerin, Hak dostlarının ve kâmil mü#700;minlerin, ibadet ve
tâatlerindeki huşûhâline bakmak kâfîdir. Rasûlullah
-sallâllâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz#700;in geceleri ayakları şişinceye kadar
namaz kıldığını bildiren Hazret-i Âişe-radıyallâhu anhâ - vâlidemiz, bir
defasında da şöyile buyurmuşlardır:

يَزِيدُ فِي
رَمَضَانَ
وَلاَ فِي
غَيْرِهِ
عَلَى
إِحْدَى
عَشْرَةَ
رَكْعَةً،
يُصَلِّي

أَرْبَعًا
فَلاَ تَسَلْ
عَنْ
حُسْنِهِنَّ
وَطُولِهِنَّ
14;، ثُمَّ
يُصَلِّي
أَرْبَعًا
فَلاَ تَسَلْ
عَنْ
حُسْنِهِنَّ
وَطُولِهِنَّ
14;، ثُمَّ
يُصَلِّي
ثَلاَثًا،
قَالَتْ
عَائِشَةُ
فَقُلْتُ يَا
رَسُولَ
اللّه
أَتَنَامُ
قَبْلَ أَنْ
تُوتِرَ&#rlm;. “…Rasûlullah
-sallâllâhu aleyhi ve sellem- gece kalkınca önce dört rekât bir namaz
kıldırı ki, onların güzelliğini ve uzunluğunu hiç sorma! Sonra dört rekât
daha kıldırı ki, onların da güzelliğini ve uzunluğunu hiç sorma! Sonra üç
rekât daha kıldırı…” (Buhârî, Teheccüd 16, Terâvih 1;
Müslim, Müsâfirîn, 125) Hazret-i Ali -radiyallâhu anh-’in şu
sözü de, Allah Rasûlü’nün ibadetteki aşk, vecd ve istiğrak
hâlinin diğer bir misâlini göstermektedir: “…İyi biliyorum ki, Bedir
günü Allah Rasûlü -sallâllâhu aleyhi ve sellem-
hâriç hepimiz uyumuştuk. Rasûl-i Ekrem Efendimiz ise sabaha kadar bir ağacın
altında namaz kılıp gözyaşı dökmüştü.” (Müslim, Siyâm,
204) Buna benzer daha birçok hâdise, sahâbe-i kirâmın
şâhitlikleriyle nakledilmektedir. Demek ki, kalbi tam mânâsıyla
Allâhʼa vererek vecd içinde yapılan ibadet ve tâatlere doyum olmaz.
Nitekim İmâm-ı Rabbânî Hazretleri’nin torunu olan Şeyh Seyfeddin
Hazretleri, bâzı geceler iki rekâtta hatim indirir ve Rabbiyle o husûsî
mülâkatta gark olduğu hazzın hiç bitmemesi arzusuyla:
“Allâh’ım doyamıyorum, geceler ne kadar da kısa!..” diye ilticâ
ederdi. Rabbimiz, o velî kollarının, feyz, rûhâniyet, vecd ve istiğrak hâlinden
bizlere de hisseler nasîb eylesin. Hayret ve haşyet tecellîleriyle Yüce
Zâtʼını zikrederek kalbî rikkat ve teyakkuz hâlinde yaşamayı,
cümlemize lûtf u keremiyle ihsan buyursun. Âmîn!.. Osman
Nûri Topbaş, Altınoluk Dergisi, Ekim-2015, Sayı: 356 yazısından alıntı yapılarak
hazırlanmıştır.